

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/145/2006

WAKACJE UCZNIÓW – WYPOCZYNEK I PRACA ZAROBKOWA W LATACH 1993–2006

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK 2006

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2005 roku

- ❑ Ponad połowa badanych (56%) deklaruje, że w tym roku w czasie wakacji wszyscy uczniowie z ich gospodarstw domowych wypoczywali dłużej lub krócej poza domem, 10% twierdzi, że wyjeżdżali tylko niektórzy, a 34% przyznaje, że żaden uczeń z ich rodziny nie wyjechał w tym roku na wypoczynek.
- ❑ W tym roku uczniowie częściej niż w ostatnich dwóch latach wyjeżdżali na dłuższy wypoczynek. Prawie połowa ankietowanych z gospodarstw, w których są uczniowie (46%, o 8 punktów więcej niż przed rokiem), deklaruje, że wszyscy oni wyjechali co najmniej na tydzień, 9% twierdzi, że tylko niektórzy wyjechali, a 45% (spadek wskazań o 9 punktów) przyznaje, że żaden uczeń nie wypoczywał poza domem tak długo. Głównym powodem niewyjeżdżania był brak pieniędzy (76% wskazań).

Wskazania respondentów z gospodarstw domowych, w których są uczniowie

CZY PODCZAS TEGOROCZNYCH WAKACJI UCZNIOWIE Z PANA(I) GOSPODARSTWA DOMOWEGO WYJECHALI NA CO NAJMNIEJ TYGODNIOWY WYPOCZYNEK POZA MIEJSCE ZAMIESZKANIA?			
	■ Tak, wszyscy wyjechali	■ Tak, ale nie wszyscy wyjechali	□ Nie, nikt nie wyjechał
IX 2004 (N=389)	37%	10%	52%
IX 2005 (N=390)	38%	8%	54%
IX 2006 (N=362)	46%	9%	45%

- ❑ Dla wielu uczniów niedostępne były w tym roku (podobnie jak i w ubiegłym) również krótkie wyjazdy, trwające mniej niż tydzień. Ponad połowa badanych (56%) przyznaje, że z ich gospodarstwa domowego żaden uczeń nie wyjechał w czasie wakacji na krótki wypoczynek, 8% twierdzi, że wyjechali tylko niektórzy, a 35% deklaruje, że wszyscy byli na takim wyjeździe.
- ❑ W ostatnich czterech latach uczniowie spędzali wakacje bardziej pracowicie niż w latach 1992–2002. Zarabkowali przede wszystkim uczniowie szkół średnich (33% wskazań badanych z gospodarstw, w których są uczniowie w wieku 16–9 lat), znacznie rzadziej zaś gimnazjaliści (11% wskazań badanych z gospodarstw, w których są uczniowie w wieku 13–15 lat), a najrzadziej uczniowie szkół podstawowych (4%).
- ❑ Społeczne przyzwolenie na wakacyjną pracę zarobkową uczniów jest niezmiennie związane z ich wiekiem. Powszechny sprzeciw (95%) wzbudza praca najmłodszych uczniów, uczęszczających do szkoły podstawowej. Większość badanych (66%) nie akceptuje też wakacyjnej pracy zarobkowej gimnazjalistów, jednak prawie co trzeci (30%) wyraża na nią przyzwolenie. Z niemal powszechną aprobatą (85%) spotyka się jedynie praca uczniów szkół średnich; sprzeciwia się jej tylko 11% ankietowanych.

Zgodnie z wieloletnią już tradycją, na początku nowego roku szkolnego staramy się opisać, jak uczniowie spędzili ostatnie wakacje. Interesuje nas, czy i jak długo wypoczywali poza miejscem zamieszkania oraz czy pracowali zarobkowo. Badamy także stosunek społeczeństwa do wakacyjnej pracy zarobkowej uczniów¹.

Od trzech lat o wypoczynek i pracę uczniów pytamy nie tylko ich rodziców (jak to robiliśmy wcześniej), ale wszystkich respondentów, którzy deklarują, że w skład ich gospodarstw domowych wchodzi uczniowie. Na temat ich wakacji mogą więc wypowiadać się różni członkowie wspólnego gospodarstwa domowego, czyli – poza rodzicami – np. dziadkowie, starsze rodzeństwo i inni krewni, a także respondenci w wieku 18–19 lat, którzy sami są uczniami. Dzięki temu uzyskujemy informacje o większej liczbie dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, co daje nam lepszy wgląd w ich sytuację. Takie podejście nieco osłabia jednak porównywalność wyników trzech ostatnich badań z danymi sondażowymi z lat 1993–2003 i obliuguje do bardziej ostrożnego formułowania wniosków dotyczących zmian, jakie zaszły w tej dziedzinie w ostatnich czternastu latach.

WAKACYJNY WYPOCZYNEK

Wyjazd uczniów na przynajmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania, a więc zmiana środowiska społecznego i ekologicznego, jest podstawowym warunkiem regeneracji sił psychicznych i fizycznych po całym roku nauki w szkole.

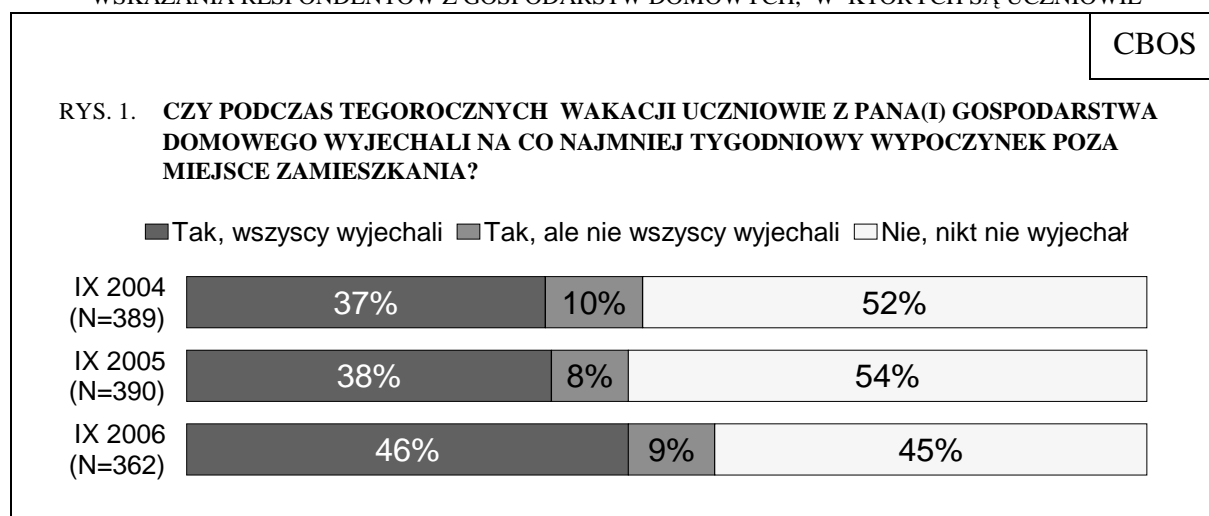
Obecnie prawie co drugi ankietowany z gospodarstwa domowego, w których są uczniowie (46%), deklaruje, że wszyscy z nich wypoczywali poza miejscem zamieszkania co najmniej przez tydzień, a co jedenasty (9%) twierdzi, że tylko niektórzy mieli taką możliwość. Znaczna grupa, bo prawie połowa ankietowanych (45%), przyznaje jednak, że w tym roku żaden uczeń z ich gospodarstwa nie wypoczywał poza domem w takim wymiarze czasowym.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (196) przeprowadzono w dniach 8–11 września 2006 roku na liczącej 937 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Z porównań wynika, że w tym roku uczniowie mieli większe niż w latach 2004 i 2005 szanse na regenerację swoich sił psychicznych i fizycznych – częściej niż w poprzednich dwóch latach zdarzały się wyjazdy wszystkich uczniów mieszkających pod jednym dachem (od ubiegłego roku wzrost odsetka wskazań o 8 punktów), mniej było natomiast przypadków, kiedy żaden z uczniów nie wyjechał na co najmniej tygodniowy wypoczynek (odpowiednio spadek odsetka wskazań o 9 punktów).

WSKAZANIA RESPONDENTÓW Z GOSPODARSTW DOMOWYCH, W KTÓRYCH SĄ UCZNIOWIE

Z perspektywy ostatnich czternastu lat widać, że najlepsze dla uczniów były wakacje w roku 1997. Wówczas prawie połowa respondentów mających dzieci w wieku szkolnym wysłała wszystkie z nich na co najmniej tygodniowy wypoczynek, a dwie piąte rodziców nie zapewniło go żadnemu z nich. Najgorsze zaś były wakacje w 1993 roku oraz w latach 2004 i 2005, kiedy ponad połowa ankietowanych deklarowała, że wszystkie dzieci pozostały w domu. Tegoroczne warunki wypoczynku uczniów wyraźnie się poprawiły, choć ciągle jeszcze nie są tak korzystne jak przed dziewięcioma laty.

Tabela 1

Czy w tym roku Pana(i) dziecko (dzieci) w wieku szkolnym wyjechało(ły) na przynajmniej tygodniowy wypoczynek wakacyjny?	Wskazania respondentów mających dzieci w wieku szkolnym										
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	w procentach										
Tak, wszystkie dzieci wyjechały	37	45	43	40	48	46	47	41	41	43	44
Tak, ale nie wszystkie	8	13	8	14	13	7	8	11	12	8	10
Nie, wszystkie dzieci pozostały w domu	55	42	49	46	39	48	45	48	46	49	46

Szanse uczniów na przynajmniej tygodniowy wakacyjny wyjazd są silnie zróżnicowane społecznie (zob. tabele aneksowe). Im lepsza jest sytuacja finansowa i materialna rodziny i wyższe wykształcenie badanych, tym na ogół częstsze deklaracje, że wszyscy uczniowie z ich gospodarstwa domowego co najmniej przez tydzień wypoczywali poza domem. Natomiast im niższa pozycja społeczno-ekonomiczna, tym większy odsetek przyznających, że w tym roku z ich gospodarstwa domowego żaden uczeń nie wyjechał na takie wakacje. Deklaracje tego rodzaju najczęściej składają respondenci najgorzej sytuowani, o dochodach poniżej 300 zł na osobę w rodzinie, żyjący w złych warunkach materialnych.

Szansa na regenerację sił uczniów zależy także od wielkości miejsca zamieszkania rodziny. W wielkich miastach, liczących ponad pół miliona mieszkańców, zdecydowana większość ankietowanych (80%) deklaruje, że wszyscy uczniowie wypoczywali poza domem, a zaledwie jedna siódma (14%) twierdzi, że żaden nie wyjechał. Znacznie mniej korzystna pod tym względem jest sytuacja dzieci i młodzieży w pozostałych miastach. Niezmiennie jednak najmniejsze szanse na wypoczynek mają uczniowie mieszkający na wsi. Z deklaracji ankietowanych wynika, że w większości gospodarstw wiejskich (64%) żaden uczeń nie wyjechał nawet na tygodniowe wakacje. O wyjeździe tylko niektórych uczniów mówi co dziewiąty mieszkaniec wsi (11%), a co czwarty (25%) deklaruje, że wszyscy uczniowie z jego gospodarstwa domowego wypoczywali poza domem.

Deklaracje respondentów, z gospodarstw których uczniowie nie wyjechali nawet na tygodniowy wypoczynek wakacyjny, dowodzą, że niezmiennie najczęstszym powodem pozostawania ich w domu jest brak pieniędzy. Na względy finansowe wskazało w tym roku, podobnie jak w ubiegłych dwóch latach, trzy czwarte z nich (76%), a na brak zorganizowanych form wyjazdu – prawie jedna trzecia (30%). Ponadto zwraca uwagę fakt, że w latach 2004–2006 niemal dwukrotnie (z 15% do 28%) wzrósł odsetek badanych, którzy uważają, że uczniowie z ich gospodarstw są zbyt młodzi, by samodzielnie spędzać wakacje. Tego typu uzasadnienie może świadczyć o narastaniu wśród osób dorosłych obaw o bezpieczeństwo dzieci i młodzieży.

RYS. 2. DLACZEGO UCZNIOWIE Z PANA(I) GOSPODARSTWA DOMOWEGO NIE WYJECHALI NA CO NAJMNIJ TYGODNIOWY WYPOCZYNEK WAKACYJNY? CZY DLATEGO, ŻE:

Na inne przyczyny, nieuwzględnione w badaniu, wskazało 13% respondentów w roku 2006, 10% w roku 2005 i 8% w roku 2004

Pozostałe wyjaśnienia pojawiają się rzadziej – co szósty ankietowany (16%) utrzymuje, że uczniowie nie wyjeżdżali, bo byli potrzebni do pomocy w domu, co siódmy (14%) jako powód wskazuje podjęcie przez nich pracy zarobkowej, a co jedenasty (9%) twierdzi, że wyjazd na wakacje jest uczniom z jego rodziny niepotrzebny. Sporadycznie powołują się respondenci na zły stan zdrowia uczniów i obowiązki szkolne (egzaminy, praktyki). Nikt natomiast nie twierdzi, że wakacje spędzali w domu za karę (z powodu złego zachowania lub złych wyników w nauce).

Tabela 2

Dlaczego Pana(i) dziecko (dzieci) nie wyjechało(ły) na wypoczynek wakacyjny? Czy dlatego, że:	Odpowiedzi twierdzące respondentów, których dzieci w wieku szkolnym nie wyjechały na wakacje					
	1998 (N=209)	1999 (N=186)	2000 (N=196)	2001 (N=227)	2002 (N=210)	2003 (N=184)
	w procentach					
- brakowało pieniędzy	76	80	79	80	83	85
- dzieci są za małe na samodzielny wyjazd, a dorośli z różnych względów nie mogli wyjechać	30	19	19	25	19	21
- brak możliwości zorganizowanego wyjazdu (nie było organizacji ze strony szkoły, brak było instytucji, która zajęłaby się organizacją wyjazdu)	21	21	26	23	26	18
- dzieci były potrzebne do pomocy w domu (np. przy żniwach, starsze opiekują się młodszymi)	13	20	18	11	14	11
- dzieci nie muszą wyjeżdżać na wakacje	12	6	6	3	5	9
- ze względu na stan zdrowia, niepełnosprawność	5	7	1	0	1	5
- dzieci miały obowiązki szkolne (np. egzaminy, praktyki)	2	4	6	3	1	2
- zostały w domu za karę (złe zachowanie, złe wyniki w nauce)	0	0	0	0	1	1
Inne przyczyny	13	9	10	13	12	8

Ogólnie rzecz biorąc, w ostatnich trzech latach ankietowani wskazują na takie same jak wcześniej powody niewyjeżdżania na wakacyjny wypoczynek², nieco inaczej tylko rozkładają akcenty, np. ostatnio znacznie częściej podkreślają, że uczniowie spędzali wakacje w domu, bo nie było dla nich żadnych ofert zorganizowanego wyjazdu.

Ponieważ z dotychczasowych badań wynika, że w wielu gospodarstwach domowych uczniowie nie mają możliwości spędzenia nawet tygodnia wakacji poza domem (głównie z przyczyn finansowych), od ubiegłego roku pytamy ankietowanych również o krótsze niż tygodniowe wyjazdy uczniów.

Okazuje się, że w czasie tegorocznych wakacji – podobnie jak przed rokiem – dla wielu uczniów niedostępne były też wyjazdy trwające krócej niż tydzień. Ponad połowa badanych z gospodarstw, w których są uczniowie (56%), przyznaje, że żaden z nich nie wyjechał nawet na tak krótko. O wyjeździe niektórych uczniów zapewnia ośmiu na stu badanych (8%), a ponad jedna trzecia (35%) utrzymuje, że wszyscy skorzystali z takiego wypoczynku.

² Przy porównaniach należy zachować ostrożność, ponieważ dopiero od roku 2004 na liście ewentualnych przyczyn niewyjeżdżania uczniów na wakacje umieszczono pracę zarobkową.

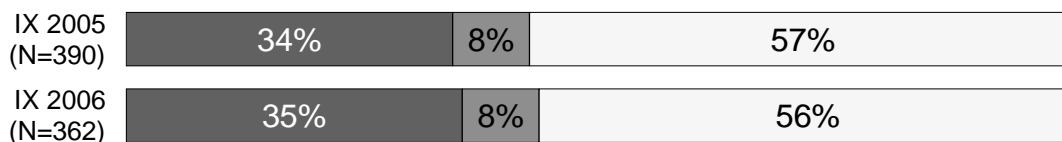

WSKAZANIA RESPONDENTÓW Z GOSPODARSTW, W KTÓRYCH SĄ UCZNIOWIE

CBOS

RYS. 3. **CZY PODCZAS TEGOROCZNYCH WAKACJI UCZNIOWIE Z PANA(I) GOSPODARSTWA DOMOWEGO WYJECHALI POZA MIEJSCE ZAMIESZKANIA NA KRÓTSZY WYPOCZYNEK, TRWAJĄCY MNIEJ NIŻ SIEDEM DNI?**

■ Tak, wszyscy wyjechali ■ Tak, ale nie wszyscy wyjechali □ Nie, nikt nie wyjechał

Pełny obraz deklaracji dotyczących zeszłorocznych i tegorocznych wakacyjnych wyjazdów uczniów (zarówno dłuższych, trwających co najmniej tydzień, jak i krótszych) przedstawiamy w poniższej tabeli, powstałej z korelacji odpowiedzi na oba omawiane pytania.

Tabela 3

Czy podczas tegorocznych wakacji uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania?	Czy podczas tegorocznych wakacji uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego wyjechali poza miejsce zamieszkania na krótki wypoczynek, trwający mniej niż siedem dni ?		
	Tak, wszyscy wyjechali	Tak, ale nie wszyscy wyjechali	Nie, nikt nie wyjechał
DEKLARACJE Z WRZEŚNIA 2005 ROKU			
Tak, wszyscy wyjechali	18	2	18
Tak, ale nie wszyscy wyjechali	2	2	4
Nie, nikt nie wyjechał	13	5	36
Podstawę procentowania stanowią badani z gospodarstw, w których są uczniowie (N=390)			
DEKLARACJE Z WRZEŚNIA 2006 ROKU			
Tak, wszyscy wyjechali	25	1	19
Tak, ale nie wszyscy wyjechali	2	4	3
Nie, nikt nie wyjechał	9	3	34
Podstawę procentowania stanowią badani z gospodarstw, w których są uczniowie (N=362)			

Obecnie ponad połowa respondentów (**56%**, od ubiegłego roku wzrost o 3 punkty) utrzymuje, że w tym roku wszyscy uczniowie z ich gospodarstw domowych dłużej lub krócej wypoczywali poza domem, a co dziesiąty (**10%**) deklaruje, że tylko niektórzy wyjeżdżali. Co trzeci badany (**34%**) przyznaje jednak, że żaden uczeń z ich gospodarstwa nie wyjechał na wakacje ani na dłużej, ani na krócej.

Zwraca uwagę fakt, że w porównaniu z ubiegłym rokiem przede wszystkim przybyło (z 18% do 25%) badanych, którzy twierdzą, że wszyscy uczniowie z ich gospodarstw domowych wypoczywali poza domem zarówno na dłuższym, jak i krótszym wyjeździe. Wynika z tego, że w tym roku zwiększyła się grupa uczniów najbardziej uprzywilejowanych, którzy w czasie wakacji mają największe szanse na regenerację swoich sił fizycznych i psychicznych.

Po raz kolejny potwierdza się, że wypoczynek poza miejscem zamieszkania to dobro, do którego dostęp w Polsce jest bardzo silnie zróżnicowany społecznie³. Najlepiej ilustrują to odsetki respondentów deklarujących, że w tym roku z ich gospodarstwa domowego żaden uczeń nie wyjechał na wakacje ani na dłużej, ani na krócej (zob. tabele aneksowe). W tym roku najmniejsze szanse na wyjazd i regenerację sił fizycznych i psychicznych mieli uczniowie z wiejskich gospodarstw domowych (49% mieszkańców wsi, w których gospodarstwach są uczniowie przyznaje, że z ich rodziny żaden z nich nie wyjechał na wakacje). Do najbardziej pokrzywdzonych pod tym względem należeli także uczniowie z rodzin najgorzej sytuowanych (o dochodach poniżej 300 zł na osobę w rodzinie), żyjących w złych warunkach materialnych oraz z gospodarstw domowych respondentów dotkniętych bezrobociem i najgorzej wykształconych. Natomiast im wyższe wykształcenie i dochody badanych, lepsze warunki materialne ich gospodarstw domowych oraz większa miejscowość, w której mieszkają, tym mniej wypowiedzi wskazujących na to, że uczniowie z tych środowisk w tym roku nie wyjechali na wypoczynek wakacyjny.

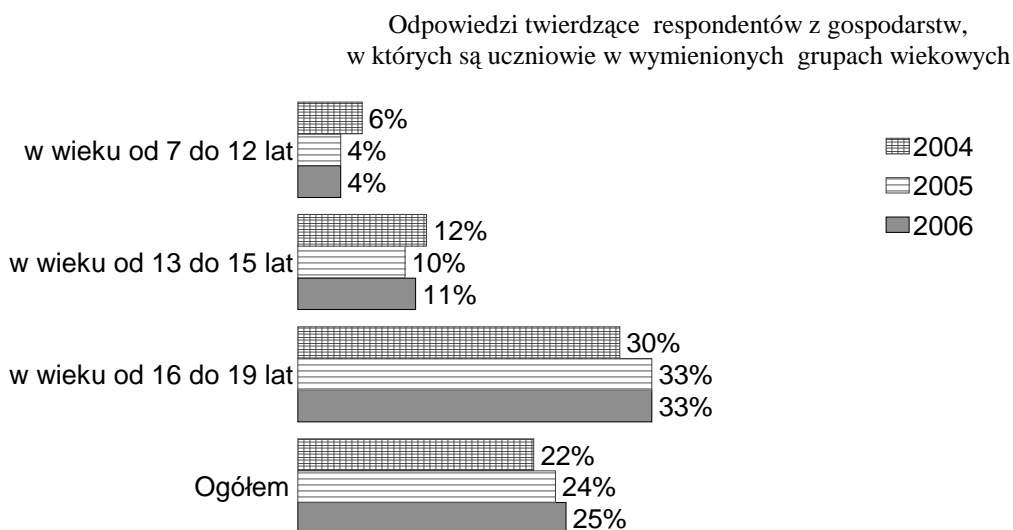
WAKACYJNA PRACA ZAROBKOWA UCZNIÓW

Z deklaracji ankietowanych wynika, że w czasie ostatnich wakacji zarobkowo pracowali uczniowie z co czwartego gospodarstwa domowego. Podejmowanie pracy zarobkowej jest jednak silnie uzależnione od wieku uczniów.

---

³ Zob. komunikat CBOS „Wyjazdy Polaków na wypoczynek w latach 1992–2005”, grudzień 2005. Pod koniec roku ukaże się opracowanie dotyczące tegorocznego wypoczynku.

RYS. 4. CZY UCZNIOWIE Z PANA(I) GOSPODARSTWA DOMOWEGO [...] PRACOWALI ZAROBKOWO W CZASIE WAKACJI?

W czasie wakacji zarabkowali przede wszystkim uczniowie szkół średnich (33% wskazań badanych z gospodarstw, w których są uczniowie w wieku od 16 do 19 lat), znacznie rzadziej zaś gimnazjaliści (11% wskazań badanych z gospodarstw, w których są uczniowie w wieku od 13 do 15 lat), a najrzadziej uczniowie szkół podstawowych (4% wskazań badanych z gospodarstw, w których są uczniowie w wieku od 7 do 12 lat)⁴.

Tabela 4

Czy w czasie wakacji Pana(i) dziecko (dzieci) pracowało(ły) zarobkowo?	Odpowiedzi twierdzące respondentów mających dzieci w wieku szkolnym								
	1992*	1994	1995	1997	1998	2000	2001	2002	2003
	w procentach								
Ogółem	9	13	14	15	14	12	11	14	18
Dzieci w wieku 7-12 lat	-	-	-	3	2	1	3	3	6
Dzieci w wieku 13-15 lat	-	-	-	9	5	3	7	8	11
Dzieci w wieku 16-19 lat	-	-	-	24	24	22	15	22	30

* W roku '92 w pytaniu uwzględniono również studentów – odsetek uczniów pracujących w czasie wakacji był więc przypuszczalnie jeszcze niższy

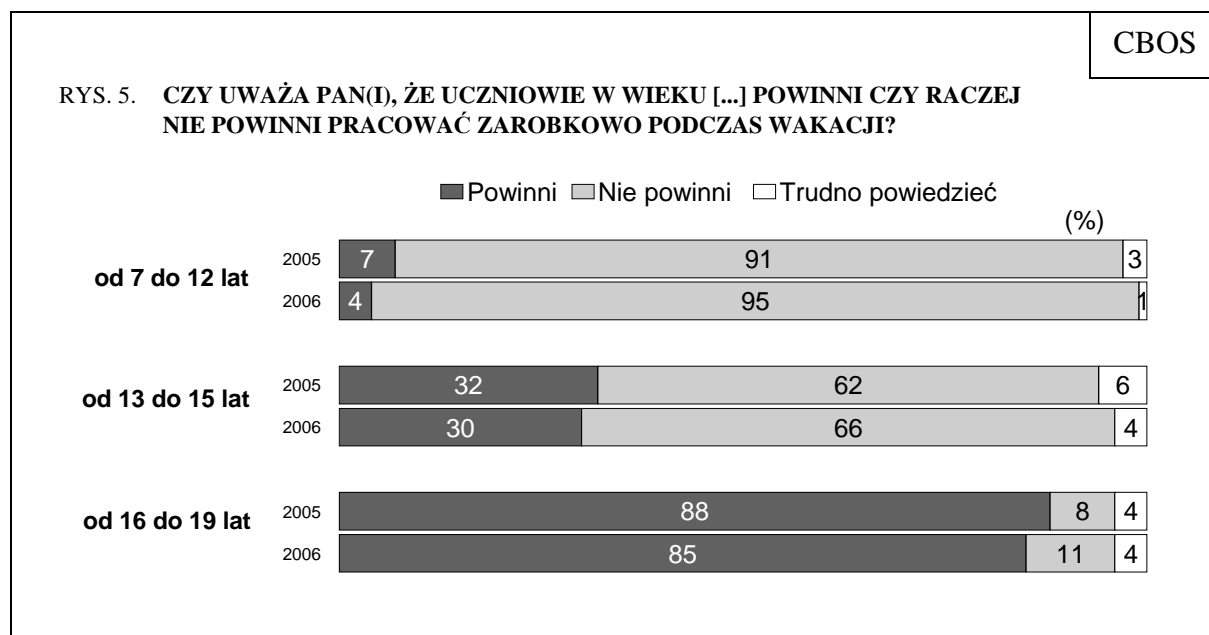
W przypadku każdej z grup wiekowych odsetek wskazań na pracę zarobkową uczniów był w tym roku zbliżony do odnotowanego w latach 2003–2005, natomiast wcześniej

⁴ Zbyt małe liczebności respondentów, w których gospodarstwach są uczniowie należący do poszczególnych grup wiekowych, nie pozwalają na analizę różnicowań społecznych w ich obrębie.

uczniowie (szczególnie najstarsi, w wieku od 16 do 19 lat) rzadziej podejmowali pracę zarobkową. Można więc uznać, że w ostatnich czterech latach uczniowie spędzali wakacje bardziej pracowicie niż w latach 1992–2002.

SPOŁECZNE PRYZWOLENIE NA WAKACYJNĄ PRACĘ ZAROBKOWĄ UCZNIÓW

Poziom społecznej akceptacji wakacyjnej pracy zarobkowej uczniów jest ściśle związany z ich wiekiem. Praca najmłodszych dzieci uczęszczających do szkoły podstawowej wzbudza powszechny sprzeciw (wyraża go 95% ankietowanych). Większość społeczeństwa (66%) nie akceptuje też wakacyjnej pracy zarobkowej gimnazjalistów, jednak prawie jedna trzecia (30%) uważa, że powinni oni pracować. Z niemal powszechnym przyzwoleniem społecznym (85%) spotyka się jedynie praca uczniów szkół średnich – tylko co dziewiąty badany (11%) jest jej przeciwny.

Wakacyjna praca zarobkowa uczniów najbardziej akceptowana była w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych (w 1994 roku)⁵. Kolejne lata przyniosły stopniowy, przebiegający jednak z wahaniami, spadek aprobaty (najbardziej widoczny w odniesieniu do zarobkowania gimnazjalistów). Społeczne przyzwolenie na pracę gimnazjalistów oraz

⁵ Trudno wyjaśnić, dlaczego w 1994 roku było tak silne przyzwolenie społeczne na wakacyjną pracę zarobkową uczniów w wieku od 13 do 15 lat (42%), a przede wszystkim – najmłodszych, mających od 7 do 12 lat (12%).

uczniów szkół średnich w 2003 roku ponownie zwiększyło się do poziomu notowanego w latach 1994 i 1995, jednak w kolejnym roku osłabło i od tego czasu utrzymuje się na niemal niezmiennym poziomie.

Tabela 5

Czy uważa Pan(i), że dzieci w wieku szkolnym powinny czy też nie powinny pracować zarobkowo w czasie wakacji?	1994		1995		1997		1998		2000		2001		2002		2003		2004	
	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie
	w procentach																	
Dzieci w wieku 7-12 lat	12	86	6	94	3	97	2	97	2	97	3	96	3	96	4	96	4	94
Dzieci w wieku 13-15 lat	42	55	38	58	29	69	26	70	20	78	22	75	25	74	36	60	28	68
Dzieci w wieku 16-19 lat	91	6	92	6	85	12	85	12	81	15	83	13	79	17	90	8	86	9
Na pytanie odpowiadali wszyscy respondenci, niezależnie od tego, czy mają dzieci w wieku szkolnym. W tabeli pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”.																		

Niemal jednomyślne są opinie na temat wakacyjnego zarobkowania najmłodszych i najstarszych uczniów, z tym że praca uczniów szkół podstawowych spotyka się z powszechnym sprzeciwem, a praca uczniów szkół średnich – z powszechną aprobatą. Bardziej zróżnicowane społecznie są jedynie opinie na temat pracy zarobkowej gimnazjalistów, chociaż we wszystkich grupach społeczno-demograficznych w większym lub mniejszym stopniu przeważają badani sprzeciwiający się ich zarobkowaniu w czasie wakacji. Przyzwolenie na nią częściej od innych wyrażają rolnicy, mieszkańcy wsi, a także zarówno badani najstarsi, emeryci, jak i najmłodsi, w tym również uczniowie i studenci (zob. tabela aneksowa).

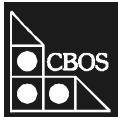
W czasie tegorocznych wakacji uczniowie mieli większe niż w ostatnich dwóch latach szanse na regenerację sił psychicznych i fizycznych – częściej wyjeżdżali na przynajmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania. Jednak nadal dla wielu z nich zarówno wyjazdy trwające co najmniej tydzień, jak i krótsze były niedostępne, głównie z powodów finansowych.

W ostatnim roku przybyło wprawdzie badanych, którzy utrzymują, że wszyscy uczniowie z ich gospodarstw domowych wypoczywali zarówno na dłuższym, jak i na krótszym wyjeździe, jednak nadal co trzeci ankietowany przyznaje, że żaden uczeń z ich rodziny nie wyjechał na wakacje (ani na dłużej, ani na krócej). Okazuje się przy tym, że ciągle jeszcze wypoczynek poza miejscem zamieszkania to dobro, do którego dostęp w Polsce jest bardzo silnie zróżnicowany społecznie – zależy przede wszystkim od statusu społecznego i materialnego rodziny oraz wielkości miejsca jej zamieszkania. Niezmiennie najmniejsze szanse na wakacyjny wyjazd mają uczniowie mieszkający na wsi.

W ostatnich czterech latach wakacje uczniów, szczególnie tych w wieku od 16 do 19 lat, były bardziej pracowite niż w latach 1992–2002. W tym roku co czwarty ankietowany, w którego gospodarstwie domowym są uczniowie, przyznał, że zarabkowali oni w czasie wakacji – działo się to tym częściej, im uczniowie byli starsi.

Společne przyzwolenie na wakacyjną pracę zarobkową uczniów niezmiennie związane jest z ich wiekiem. Praca najmłodszych dzieci uczęszczających do szkoły podstawowej spotyka się z powszechną dezaprobatą społeczną. Większość ankietowanych uważa też, że gimnazjaliści nie powinni pracować zarobkowo (jednak prawie co trzeci aprobuje ich zarobkowanie). Powszechne przyzwolenie społeczne uzyskuje jedynie praca uczniów szkół średnich.

Opracowała
Bogna WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1. Czy podczas tegorocznych wakacji uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego wyjechali na co najmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania? 1 - Tak, wszyscy wyjechali; 2 - Tak, ale nie wszyscy wyjechali; 3 - Nie, nikt nie wyjechał

(%)

	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	46	9	45	362
Płeć				
Mężczyźni	48	9	43	174
Kobiety	43	9	47	188
Wiek				
18-24 lat	50	13	37	56
25-34	43	12	45	64
35-44	46	8	46	103
45-54	48	7	46	89
55-64	41	2	57	24
65 lat i więcej	39	10	51	26
Miejsce zamieszkania				
Wieś	25	11	64	165
Miasto do 20 tys.	55	9	36	45
20-100 tys.	51	8	41	66
101-500 tys.	72	6	22	47
501 tys. i więcej mieszk.	80	6	14	40
Wykształcenie				
Podstawowe	36	10	54	88
Zasadnicze zawodowe	39	5	56	116
Średnie	52	12	36	124
Wyższe	70	10	20	33
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	74	9	17	24
Prac. umysł. niż. szczebla	60	5	35	38
Pracownicy fiz.- umysł.	41	25	34	29
Robotnicy wykwalifikowani	52	3	46	42
Robotnicy niewykwalifik.	42	6	53	31
Rolnicy	8	3	89	22
Pracujący na własny rach.	68	0	32	11
Bierni zawodowo				
Renciści	36	12	53	27
Emeryci	39	12	49	35
Uczniowie i studenci	48	15	37	35
Bezrobotni	39	6	56	42
Gospodynie domowe i inni	48	13	40	25
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	55	5	40	55
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	42	12	46	39
sekt. pryw. poza rolnict.	57	9	33	82
prywatnym gosp. rolnym	16	3	81	23
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	22	15	63	62
301-500	48	6	46	65
501-900	54	9	36	71
901-1200	77	0	23	21
Powyżej 1200 zł	82	0	18	11
Ocena własnych war. mater.				
Złe	28	8	64	86
Średnie	43	10	47	172
Dobre	64	8	27	103
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	60	0	40	17
Raz w tygodniu	36	11	53	198
1-2 razy w miesiącu	55	10	35	55
Kilka razy w roku	57	5	38	68
W ogóle nie uczestniczy	63	11	26	23
Poglądy polityczne				
Lewica	45	8	47	36
Centrum	52	7	41	113
Prawica	49	12	38	98
Trudno powiedzieć	36	9	55	114

Tabela 2. Czy podczas tegorocznych wakacji uczniowie z Pana(i) gospodarstwa domowego wyjechali poza miejsce zamieszkania na krótszy wypoczynek, trwający mniej niż 7 dni? 1 - Tak, wszyscy wyjechali; 2 - Tak, ale nie wszyscy wyjechali; 3 - Nie, nikt nie wyjechał

(%)

	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	35	8	56	362
Płeć				
Mężczyźni	36	8	56	174
Kobiety	35	9	56	188
Wiek				
18-24 lat	35	11	50	56
25-34	41	10	49	64
35-44	37	6	57	103
45-54	34	7	60	89
55-64	39	6	55	24
65 lat i więcej	20	14	66	26
Miejsce zamieszkania				
Wieś	25	8	66	165
Miasto do 20 tys.	31	8	62	45
20-100 tys.	35	11	54	66
101-500 tys.	59	3	35	47
501 tys.i więcej mieszk.	56	10	34	40
Wykształcenie				
Podstawowe	27	13	60	88
Zasadnicze zawodowe	35	5	60	116
Średnie	38	6	54	124
Wyższe	51	13	36	33
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	53	11	36	24
Prac.umysł.niż.szczebla	45	7	48	38
Pracownicy fiz.- umysł.	50	14	36	29
Robotnicy wykwalifikowani	36	5	59	42
Robotnicy niewykwalifik.	32	6	63	31
Rolnicy	20	14	66	22
Pracujący na własny rach.	55	0	45	11
Bierni zawodowo				
Renciści	28	8	64	27
Emeryci	23	12	66	35
Uczniowie i studenci	41	7	45	35
Bezrobotni	22	6	72	42
Gospodynie domowe i inni	38	8	54	25
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	42	8	50	55
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	39	12	49	39
sekt. pryw. poza rolnict.	41	8	51	82
prywatnym gosp. rolnym	30	14	56	23
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	26	8	65	62
301-500	32	12	56	65
501-900	36	5	58	71
901-1200	52	0	48	21
Powyżej 1200 zł	52	0	48	11
Ocena własnych war. mater.				
Złe	26	7	67	86
Średnie	31	11	58	172
Dobre	51	4	43	103
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	40	8	52	17
Raz w tygodniu	25	10	64	198
1-2 razy w miesiącu	55	6	40	55
Kilka razy w roku	49	2	47	68
W ogóle nie uczestniczy	34	15	51	23
Poglądy polityczne				
Lewica	35	9	56	36
Centrum	37	9	54	113
Prawica	39	9	51	98
Trudno powiedzieć	32	7	62	114

Tabela 3. Wyjazdy wakacyjne uczniów w gospodarstwach domowych respondentów. 1 - Żaden uczeń nie wyjechał na wakacje ani na dłużej, ani na krócej; 2 - Uczniowie wyjeżdżali na dłuższe lub krótsze wakacje

(%)

	1	2	Liczba osób
Ogółem	34	66	362
Płeć			
Mężczyźni	32	68	174
Kobiety	35	65	188
Wiek			
18-24 lat	29	71	56
25-34	33	67	64
35-44	32	68	103
45-54	34	66	89
55-64	41	59	24
65 lat i więcej	42	58	26
Miejsce zamieszkania			
Wieś	49	51	165
Miasto do 20 tys.	30	70	45
20-100 tys.	27	73	66
101-500 tys.	15	85	47
501 tys. i więcej mieszk.	4	96	40
Wykształcenie			
Podstawowe	43	57	88
Zasadnicze zawodowe	39	61	116
Średnie	27	73	124
Wyższe	15	85	33
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	9	91	24
Prac. umysł. niż. szczebla	23	77	38
Pracownicy fiz.- umysł.	22	78	29
Robotnicy wykwalifikowani	32	68	42
Robotnicy niewykwalifik.	41	59	31
Rolnicy	66	34	22
Pracujący na własny rach.	26	74	11
Bierni zawodowo			
Renciści	49	51	27
Emeryci	40	60	35
Uczniowie i studenci	28	72	35
Bezrobotni	45	55	42
Gospodynie domowe i inni	18	82	25
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	27	73	55
spółce właścicieli			
prywatnych i państwa	32	68	39
sekt. pryw. poza rolnict.	24	76	82
prywatnym gosp. rolnym	56	44	23
Dochody na jedną osobę			
Do 300 zł	49	51	62
301-500	32	68	65
501-900	27	73	71
901-1200	19	81	21
Powyżej 1200 zł	18	82	11
Ocena własnych war. mater.			
Złe	46	54	86
Średnie	36	64	172
Dobre	19	81	103
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	26	74	17
Raz w tygodniu	41	59	198
1-2 razy w miesiącu	24	76	55
Kilka razy w roku	26	74	68
W ogóle nie uczestniczy	18	82	23
Poglądy polityczne			
Lewica	30	70	36
Centrum	29	71	113
Prawica	26	74	98
Trudno powiedzieć	45	55	114

Tabela 4. Czy uważa Pan(i), że uczniowie w wieku od 7 do 12 lat powinni czy raczej nie powinni pracować zarobkowo podczas wakacji?

(%)

	Powinni	Nie powinni	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	4	95	1	937
Płeć				
Mężczyźni	5	93	2	447
Kobiety	4	96	0	490
Wiek				
18-24 lat	5	89	6	136
25-34	2	98	0	172
35-44	2	98	0	131
45-54	4	96	0	195
55-64	6	94	0	131
65 lat i więcej	7	91	2	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	4	94	1	349
Miasto do 20 tys.	5	92	3	126
20-100 tys.	5	95	0	188
101-500 tys.	4	95	0	168
501 tys. i więcej mieszk.	3	96	1	105
Wykształcenie				
Podstawowe	7	91	1	272
Zasadnicze zawodowe	3	97	1	241
Średnie	3	95	2	325
Wyższe	3	97	0	99
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	1	99	0	59
Prac. umysł. niż. szczebla	3	96	1	80
Pracownicy fiz. - umysł.	0	100	0	61
Robotnicy wykwalifikowani	3	97	0	90
Robotnicy niewykwalifik.	1	98	1	57
Rolnicy	5	95	0	50
Pracujący na własny rach.	5	95	0	28
Bierni zawodowo				
Renciści	5	95	0	76
Emeryci	6	93	1	215
Uczniowie i studenci	11	85	4	62
Bezrobotni	5	91	4	110
Gospodynie domowe i inni	0	98	2	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	3	97	0	113
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	0	100	0	77
sekt. pryw. poza rolnict.	2	98	0	182
prywatnym gosp. rolnym	5	95	0	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	4	94	3	93
301-500	3	96	1	127
501-900	6	93	1	215
901-1200	4	95	1	89
Powyżej 1200 zł	0	100	0	78
Ocena własnych war. mater.				
Złe	4	95	1	229
Średnie	4	95	1	431
Dobre	4	93	2	276
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	9	91	0	52
Raz w tygodniu	4	94	2	486
1-2 razy w miesiącu	2	97	1	149
Kilka razy w roku	5	94	0	171
W ogóle nie uczestniczy	2	96	2	79
Poglądy polityczne				
Lewica	5	95	0	122
Centrum	2	97	1	296
Prawica	4	95	2	257
Trudno powiedzieć	7	91	2	261

Tabela 5. Czy uważa Pan(i), że uczniowie w wieku od 13 do 15 lat powinni czy raczej nie powinni pracować zarobkowo podczas wakacji?

(%)

	Powinni	Nie powinni	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	30	66	4	937
Płeć				
Mężczyźni	33	63	4	447
Kobiety	28	69	4	490
Wiek				
18-24 lat	35	61	3	136
25-34	26	69	5	172
35-44	29	68	3	131
45-54	26	71	2	195
55-64	31	63	6	131
65 lat i więcej	36	61	3	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	38	61	2	349
Miasto do 20 tys.	29	68	4	126
20-100 tys.	24	69	7	188
101-500 tys.	23	73	4	168
501 tys. i więcej mieszk.	31	64	5	105
Wykształcenie				
Podstawowe	31	65	3	272
Zasadnicze zawodowe	31	66	3	241
Średnie	28	67	4	325
Wyższe	33	63	4	99
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	29	65	5	59
Prac. umysł. niż. szczebla	33	63	4	80
Pracownicy fiz. - umysł.	25	70	6	61
Robotnicy wykwalifikowani	23	74	3	90
Robotnicy niewykwalifik.	28	62	10	57
Rolnicy	39	61	0	50
Pracujący na własny rach.	45	55	0	28
Bierni zawodowo				
Renciści	29	69	1	76
Emeryci	34	61	4	215
Uczniowie i studenci	35	62	2	62
Bezrobotni	29	68	2	110
Gospodynie domowe i inni	15	80	5	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	30	64	6	113
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	26	66	8	77
sekt. pryw. poza rolnict.	29	69	2	182
prywatnym gosp. rolnym	40	57	3	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	25	74	1	93
301-500	25	71	4	127
501-900	35	61	4	215
901-1200	31	65	4	89
Powyżej 1200 zł	31	66	4	78
Ocena własnych war. mater.				
Złe	24	73	3	229
Średnie	32	64	4	431
Dobre	33	64	3	276
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	36	64	0	52
Raz w tygodniu	31	65	3	486
1-2 razy w miesiącu	29	68	3	149
Kilka razy w roku	27	68	5	171
W ogóle nie uczestniczy	29	63	8	79
Poglądy polityczne				
Lewica	26	72	2	122
Centrum	31	65	4	296
Prawica	29	67	5	257
Trudno powiedzieć	34	63	3	261

Tabela 6. Czy uważa Pan(i), że uczniowie w wieku od 16 do 19 lat powinni czy raczej nie powinni pracować zarobkowo podczas wakacji?

(%)

	Powinni	Nie powinni	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	85	11	4	937
Płeć				
Mężczyźni	88	10	3	447
Kobiety	83	12	5	490
Wiek				
18-24 lat	87	10	2	136
25-34	88	8	4	172
35-44	84	14	2	131
45-54	83	12	5	195
55-64	85	11	4	131
65 lat i więcej	85	11	5	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	88	9	3	349
Miasto do 20 tys.	84	13	3	126
20-100 tys.	85	12	4	188
101-500 tys.	83	11	5	168
501 tys. i więcej mieszk.	81	14	5	105
Wykształcenie				
Podstawowe	85	13	2	272
Zasadnicze zawodowe	84	12	4	241
Średnie	86	9	5	325
Wyższe	85	10	6	99
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	81	11	8	59
Prac. umysł. niż. szczebla	86	9	4	80
Pracownicy fiz. - umysł.	90	5	4	61
Robotnicy wykwalifikowani	83	14	3	90
Robotnicy niewykwalifik.	90	6	4	57
Rolnicy	90	10	0	50
Pracujący na własny rach.	84	12	4	28
Bierni zawodowo				
Renciści	87	6	7	76
Emeryci	83	12	5	215
Uczniowie i studenci	86	14	0	62
Bezrobotni	83	16	1	110
Gospodynie domowe i inni	85	7	7	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	84	9	7	113
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	84	12	4	77
sekt. pryw. poza rolnict.	88	9	3	182
prywatnym gosp. rolnym	89	9	3	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	91	8	1	93
301-500	89	7	4	127
501-900	85	10	5	215
901-1200	83	9	8	89
Powyżej 1200 zł	83	16	1	78
Ocena własnych war. mater.				
Złe	84	13	3	229
Średnie	85	10	5	431
Dobre	87	10	3	276
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	87	10	3	52
Raz w tygodniu	85	11	4	486
1-2 razy w miesiącu	87	11	2	149
Kilka razy w roku	89	9	3	171
W ogóle nie uczestniczy	77	15	8	79
Poglądy polityczne				
Lewica	78	16	5	122
Centrum	86	9	4	296
Prawica	88	9	3	257
Trudno powiedzieć	84	12	4	261